

Tjänsteställe, handläggare
Nämndadministration, Gabriel Stenström

Sammanträdesdatum
2025-09-03

Beteckning
Dnr: 25RS5327

Er beteckning:
Dnr: S2025/00922

Regeringskansliet, Socialdepartementet
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

Yttrande över delbetänkandet ”Stärkt pandemi-beredskap”

Region Örebro län har fått möjlighet att yttra sig över delbetänkandet ”Stärkt pandemiberedskap” (SOU 2025:48). Regionen vill med anledning av delbetänkandet lämna följande synpunkter:

Utredningen visar att det är tydligt att beredskapen inför framtida hälsohot, inklusive epidemier och pandemier, behöver stärkas. Det gäller såväl författningsberedskapen som beredskapen i övrigt. Utredningen är enligt regionens bedömning mycket välskriven. Förslagen har sin grund i bred samverkan och omfattande kunskapsinhämtning, inklusive både nationella och internationella erfarenheter från covid-19-pandemin.

Region Örebro län vill inledningsvis lämna några övergripande synpunkter avseende principer och förhållningssätt i utredningen som särskilt uppskattas:

- Utredningen begränsar sig inte till pandemier, utan ser till alla situationer med omfattande smittspridning. Det är även det begrepp som utredningen använder. Detta är positivt, enligt regionen.
- Utredningen antar att nästa pandemi kommer att orsakas av ett nytt luftvägsvirus. Den är dock samtidigt generisk i sin ansats eftersom framtida pandemier kan orsakas av olika smittämnen med olika smittvägar och som drabbar olika grupper i samhället olika hårt. Regionen vill betona att beredskapen behöver stärkas, med nationell samordning och stöd till regionerna, även för exempelvis avsiktlig spridning av B-ämnen där andra smittämnen än luftvägsvirus kan vara aktuella. Med B-ämnen avses de hälsofarliga ämnen som för hantering kräver tillstånd från Arbetsmiljöverket.

- Utredningens hållning om fortsatt inriktning på frivilligt förebyggande arbete samt det ansvar som var och en har för att förhindra smittspridning, är viktiga principer. Erfarenheter och vetenskapliga sammanställningar under och efter covid-19-pandemin har inte kunnat visa tydliga samband mellan graden av icke-medicinska åtgärder som nedstängningar, och lägre överdödlighet. Tvingande smittskyddsåtgärder bör därför även fortsättningsvis endast användas om frivilla åtgärder är otillräckliga.
- Hänsyn till att så långt det är möjligt upprätthålla grundläggande fri- och rättigheter även vid en pandemi, och att inskränkningar inte är mer långtgående än vad som är nödvändigt, är likaså viktiga principer.
- Utredningen har beaktat hänsyn till barnets bästa avseende åtgärder som rör barn.

I det fortsatta svaret fokuseras på de två övergripande delar som utredningen innefattar:

1. Underlag till en nationell strategi för hantering av pandemier
2. Stärkt författningsberedskap

1. Underlag till en nationell strategi för hantering av pandemier

Region Örebro län samtycker till utredningens förslag om fokusområden som presenteras vidare i avsnitt 10.8. Samtliga är viktiga och centrala områden för stärkt pandemiberedskap. Regionen har inga egentliga invändningar mot förslagen, men vill särskilt betona vissa områden:

- Att ansvarsfördelning och beslutsfattande fungerar under en pandemi är centralt, med samordning avseende råd, rekommendationer och föreskrifter mellan myndigheter. Hur denna ansvarsfördelning och samordning ska ske kan behöva förtydligas.
- Det är positivt att vikten av flera olika forskningsområden lyfts fram.
- Det är viktigt att utredningen trycker på behovet av stärkt nationell dataförsörjning (högupplöst) för övervakning och forskning. Vid omfattande smittspridning krävs system för övervakning där utveckling kan följas i realtid avseende provtagning, bekräftade fall, sjukhusvårdade (inklusive patienter på kommunernas särskilda boenden), intensivvårdspatienter, mortalitet och så vidare. Regionen efterlyser förtydliganden om vad regionerna och andra vårdgivare förväntas kunna göra vid en omfattande smittspridning. Detta gäller både vilken data regionerna och andra vårdgivare förväntas leverera, men även på vilket sätt datan bör vara paketerad för att vara användbar i ett nationellt perspektiv.

2. Stärkt författningsberedskap

Nedan lämnas inledningsvis synpunkter av mer generell karaktär, och därefter mer detaljerat utifrån respektive lag.

Samhällsinriktade smittskyddsåtgärder

Utredningen redogör i kapitel 5 för sina bedömningar avseende kunskapsläget vad gäller icke-medicinska smittskyddsåtgärders effekt på smittspridning. I utredningens inledande sammanfattning klargörs att det inte finns något tydligt samband mellan långtgående smittskyddsåtgärder, såsom nedstängningar, och lägre nivå av överdödlighet. Samtidigt gör utredningen bedömningen att det finns vetenskapliga bevis för att kombinationer av icke-medicinska åtgärder kan minska smittspridning av influensavirus och SARS-CoV-2, men att det är svårt att vetenskapligt tydliggöra och kvantifiera effekten av enskilda åtgärders effekt. Sammantaget är det komplext att utvärdera effekten av olika åtgärder, och området behöver beforskas ytterligare.

I kapitel 9 redogörs vidare för behovet av en lag om samhällsinriktade smittskyddsåtgärder. Sammanfattningsvis ser utredningen behov av en ny reglering som möjliggör andra smittskyddsåtgärder än de som är möjliga med stöd av nuvarande lagstiftning. Regionen stöder denna bedömning, liksom att lagen bör begränsas till att omfatta samhällsfarliga sjukdomar samt att åtgärderna bör benämnas samhällsinriktade smittskyddsåtgärder.

Samtidigt vill Region Örebro län betona att fokus mellan pandemier bör vara att arbeta med förebyggande hälsofrämjande åtgärder och då framför allt hitta strukturer för att nå marginaliserade och sårbara grupper, prioritera resurser för att nå hög och jämn vaccinationstäckning i nationella och regionala program samt stärka vårdens kapacitet och beredskap. Regionen vill också betona behovet av att prioritera resurser för att över tid utvärdera insatta smittskyddsåtgärder, som bör gälla kortast möjliga tid.

Regionen samtycker till föreslagen ordning med en beslutad lag som behöver aktiveras genom en särskild förordning. Regionen stöder även att Länsstyrelsen och Polismyndigheten föreslås vara tillsynsmyndigheter, samt att Folkhälsomyndigheten får ett stort ansvar när det gäller allmänhetens tillgång till relevant och samlad information. Under covid-19-pandemin skedde ett stort informationsarbete med regionalt anpassad och framtagna information, vilket på nationell nivå kan ske på ett bättre, mer samordnat, och för regionerna resurssparande sätt.

Ändring av smittskyddslagen

Utredningen tydliggör regionernas skyldighet att upprätthålla beredskap inom smittskyddet med förslag att det bör införas bestämmelser i smittskyddslagen

om att regionen ansvarar för beredskap att hantera en omfattande smittspridning av en allmänfarlig eller samhällsfarlig sjukdom. Smittskyddsläkaren har en viktig och central roll i planering och samordning avseende denna planering. Mer fokus bör därför enligt regionens bedömning läggas kring regionens ansvar att bistå med nödvändiga resurser och kompetens till smittskyddet inom områden som epidemiologi, juridik och kommunikation.

Smittskyddslagen i förhållande till psykiatrisk tvångsvårdslagstiftning

Utredningen föreslår att några andra krav för att besluta om isolering eller tillfällig isolering vid en pandemi eller någon annan omfattande smittspridning inte bör gälla än vad som annars gäller. Regionen instämmer i denna bedömning.

Storskalig testning och smittspårning

Beredskap för provtagning, laboratorieanalys och smittspårning bör stärkas, och regionen instämmer i utredningens förslag om att bestämmelser om detta förs in i smittskyddslagen. Regionen instämmer också i behovet av beredskap med system såsom it-system för provhantering och digitala verktyg för smittspårning. Dessa bör vara utvecklade och kunna användas i normalläge, för att vid behov skyndsamt skalas upp med möjlighet att vidta åtgärder redan i inledningsskedet, eftersom åtgärder sannolikt har störst värde i början av en pandemi eller smittspridning. För detta krävs samordnade nationella system, och regionen instämmer i utredningens förslag att arbetet behöver samordnas av Folkhälsomyndigheten och E-hälsomyndigheten. Avseende digitala verktyg för smittspårning, bör det utvecklas ett nationellt gemensamt smittspårningsverktyg. I nuläget tar varje region eget initiativ i frågan, vilket innebär onödiga resurser och dyra kostnader för varje region. Det är också en rimlig hållning att regionerna stöds ekonomiskt i situationer med storskalig testning och smittspårning.

Synpunkter på författningsförslag

1.1 Förslag till lag om samhällsinriktade smittskyddsåtgärder

- 1 kap. Inledande bestämmelser
Kapitlet är tydligt om lagens syfte och innehåll. Även tydliga definitioner vad som avses med samhällsinriktade smittskyddsåtgärder, verksamheter, besökare samt resenärer, och att det i 7§ framgår att personer som nyttjar lokaler eller områden avsedda för resenärer inkluderas.
- 3 kap. Allmänna utgångspunkter.
Syftet med åtgärder och samtliga övriga allmänna utgångspunkter som

tas upp 2-5 §§ är grundprinciper som bör tillmätas stor vikt, vilket utredningen tagit hänsyn till.

- 4 kap. Skyldighet att motverka smittspridning.
I 1§ framgår att den som ansvarar för en verksamhet, allmän sammankomst eller offentlig tillställning ska bedöma vilka risker som finns, och utifrån denna bedömning vidta lämpliga åtgärder för att motverka smittspridning. Det är regionens erfarenhet från covid-19-pandemin, att smittskyddsenheterna i landet lade mycket tid och resurser kring stöd och råd till verksamheter avseende riskbedömning och vilka åtgärder som behöver vidtas. En nationell tydlighet och kommunikation till verksamheter avseende riskbedömning och de åtgärder som krävs, är därför nödvändigt att reglera.
- 5 kap. Bemyndiganden att meddela föreskrifter om samhällsinriktade smittskyddsåtgärder
 - 4§ Kollektivtrafik och inrikes flygtrafik: Enligt förslaget ska regeringen få meddela föreskrifter om att den som bedriver eller organiserar verksamhet i form av kollektivtrafik eller inrikes flygtrafik ska vidta samhällsinriktade smittskyddsåtgärder. I utredningen, kapitel 9, beskrivs att begreppet kollektivtrafik inkluderar utöver regional och kommersiell kollektivtrafik, även bland annat färdtjänst och sjukresor. Erfarenheter från covid-19- pandemin visade att frågan om å ena sidan chaufförernas arbetssäkerhet och å andra sidan passagerares säkerhet och trygghet i samband med just färdtjänst och sjukresor, i många regioner föll på smittskyddsläkarna att bedöma. Detta ledde till regionala beslut om hur många personer som kunde samåka i ett fordon. Framför allt sjukresor, men i viss mån även färdtjänst, är svåra att likställa med annan kollektivtrafik, eftersom det under dessa transporter är svårt att hålla avstånd, och passagerare ofta har sårbarhet utifrån medicinska riskfaktorer och hög ålder. Detta behöver beaktas i författningen.
 - 5§ Användning och upplåtelse av platser för privata sammankomster: Att en lokal, ett område eller ett utrymme som används för en privat sammankomst, omfattas av samhällsinriktade smittskyddsåtgärder på samma sätt som andra verksamheter, är mycket angeläget. Regionens erfarenheter under covid-19-pandemin visar att privata större sammankomster kan utgöra en stor risk för smittspridning. Samtidigt var denna typ av sammankomster särskilt svår att reglera på grund av otydlighet avseende ansvarsförhållandena mellan de som upplåter respektive nyttjar en lokal för ett sådant sammanhang. Utredningens förslag att den som omfattas av föreskrifter på förhand ska anmäla tillställningar och privata sammankomster till Länsstyrelsen, är därför centralt, liksom möjlighet att utöva tillsyn.

- 14§ Förbud att vistas på särskilt angivna platser: Regionen anser att förslaget om möjlighet att meddela föreskrifter om förbud att samlas på en viss plats bör kunna användas ytterst restriktivt, då det finns risk att människor istället samlas på andra ställen (till exempel inomhus) med ökad risk för smittspridning. Regionen samtycker till att enbart Folkhälsomyndigheten ges tillfälle att yttra sig över kommunens förslag, för att undvika nationell ojämlikhet och spara regionala resurser.

- 6-11 kap. Inga synpunkter eller invändningar

1.2 Förslag till lag om ändring i ordningslagen

- Region Örebro län har inga synpunkter avseende föreslagna lydelse i ordningslagen. De är logiska och följer av förslag till lag om samhällsinriktade smittskyddsåtgärder.

1.3 Förslag till lag om ändring i smittskyddslagen

- Avseende 1 kap. 2 och 3§§: inga synpunkter.
- I stycket Beredskap för omfattande smittspridning, finns förslag om ny paragraf: 1 kap. 11§. Paragrafen klargör regionens ansvar för beredskap och beslut om en plan för beredskapen. Avseende smittskyddsläkarens ansvar för att upprätthålla ett förslag till planen, behöver det klargöras att det inte är smittskyddsläkaren som nödvändigtvis ansvarar för att skriva alla delar i en epidemi- och pandemiplan. En alternativ lydelse som tar hänsyn till detta skulle kunna vara ”Smittskyddsläkaren ansvarar för att ett förslag till planen upprättas”, med bisats att regionen ansvarar för att bistå smittskyddsläkaren med de kompetenser och resurser som behövs i upprättandet av planen. Detta skulle ytterligare tydliggöra vikten av olika aktörer och deras kompetens som krävs i beredskapsarbetet.
- I 1 kap. 12 och 13§§ klarläggs regionens ansvar att säkerställa kapacitet för provtagning, laboratorieanalys och smittspårning samt lagerhållning av sjukvårdsprodukter för provtagning och laboratorieanalys. Region Örebro län samtycker till detta, dock med beaktande av synpunkter under stycket Storskalig testning och smittspårning.
- Nya paragrafer i 3 kap. 7a§ och 7b§ avseende Bemyndiganden om vissa undantag. Regionen bedömer att det finns behov av att i vissa situationer med omfattande smittspridning kunna göra undantag från bestämmelserna om skyldighet att söka läkare, provtagning och anmälan, liksom smittspårning. Behov finns också att kunna kontakta hälso- och sjukvård på annat sätt än via läkare. Dessa undantag möjliggör resurseffektivisering, liksom anpassning till situationer när exempelvis svarstider skulle bli så långa att smittskyddsåtgärder inte

hinner vidtas.

Under covid-19 pandemin fanns under vissa perioder möjlighet för enskilda regioner att besluta om undantag. Hänsyn kan behöva tas till regionala skillnader i smittspridning, samtidigt som det är viktigt att bemyndigande om undantag inte styrs av regionala skillnader avseende resurser och prioriteringar. Grunden ska istället alltid vara vilken effekt en åtgärd förväntas ha i en viss situation.

- Regionen samtycker till föreslagna ändringar och tillägg i 3 kap. 8§. Avseende efterföljande lydelse, ”Smittskyddsläkaren ska verkställa Folkhälsomyndighetens beslut enligt andra stycket”, behövs dock klargöranden avseende regionens ansvar att bistå smittskyddsläkaren med de resurser som krävs för att verkställa beslutet. Sannolikt behöver smittskyddsläkaren i en sådan situation samordna och leda händelsen och är upptagen med andra uppgifter än att utföra hälsokontroll av exempelvis passagerare på ett plan. Vidare behöver förtydliganden kring provtagning; om den ska ske direkt på plats, åtgärder i väntan på provsvar samt uppföljning av eventuella symtom efter hälsoundersökning.
- Ny paragraf 4 kap. 9a§. Regionen instämmer i behov av undantag avseende råd, förhållningsregler och anmälningsskyldighet såsom de uttrycks i 9a§.

1.4 -1.8 Övriga författningsförslag

- Region Örebro län har inga invändningar mot övriga författningsförslag

För Region Örebro län